

Že 80 let »stoji učilna zidana« ob Gasilski ulici

Pred osemdesetimi leti je bilo dograjeno ob Gasilski cesti mogočno šolsko poslopje, danes imenovano – OSNOVNA ŠOLA ZVONKA RUNKA. Letošnje leto se izteka njena visoka obletnica otvoritve, zato je prav, da se tudi naše občinsko glasilo pridružuje čestitki in pogledu v njeno preteklost.

Toda to ni bila prva šola sezidana v Šiški. Šoloobvezni otroci Spodnje in Zgornje Šiške so imeli svojo prvo šolo že od 17. oktobra 1882. leta v nekdanjem poslopju ob današnjem križišču med Celovško cesto in cesto Na jami. (Že porušena). Po potresu, ki ga je Ljubljana doživela ponoči 14. aprila 1895. leta, se je vse naše mesto na novo preuredilo, pozidalo in razširilo. Prenovo hiš in dozidave je doživela tudi Sp. Šiška. A ne samo zaradi potresa! Tudi število prebivalcev Šiške je naraščalo. Ko je bilo sezidano prvo šolsko poslopje l. 1882. je bilo tukaj 1536 prebivalcev, med njimi pa le 110 šoloobveznih otrok. Leta 1908 pa je štela Sp. Šiška že 5400 ljudi s 500 šolarji. Potreba po lastni šoli je bila za otroke Sp. Šiške velika in nujna.

Zato so začeli z gradnjo nove in velike stavbe ob Gasilski cesti in jo dogradili 1908. leta. Z veliko slovesnostjo so šolo doprli 13. septembra istega leta. Vsa tedanja kulturna in telovadna društva so pripravljala svoje programe. Otvoritvi so prisostvovali predstavniki države, mesta in občine. Izkazali pa so se tudi šolarji s svojimi nastopi.

V šolskem letu 1911/12 so nadzidali še eno nadstropje in od tedaj so se v tej šoli izobraževali tudi učenci obrtne nadaljevalne šole, po prvi svetovni vojni pa se je v teh prostorih obrtne šole osnovala štirirazredna srednja meščanska šola.

V letih 1914–1918 so se šolarji morali umikati vojaštvu in zahtevam vojnega časa in šele 5. novembra 1918 so spet začeli z rednim poukom. Med obema vojnama so šolo obiskovali mnogi znani Šiškarji, ki so se v življenju

izkazovali kot dobri in vsestranski strokovnjaki, znanstveniki, marljivi delavci, obrtniki ali uslužbenci, mnogi kulturniki – pisatelji, pesniki, glasbeniki in drugi imetniki. Med mnogimi imeni blestijo tudi tista, ki so med II. svetovno vojno ogromno žrtvovali za obstoj svojega naroda, bili nadvse pogumni in s svojimi dejanji izkazovali čast svojemu ljudstvu.

Šolsko leto 1940/41 je bilo nemirno in polno neprijaznih dogodkov. Ob vstopu in zasedbi tujih vojsk sil – 11. aprila 1941 – v Ljubljano, so bili tudi osnovnošolci vznemirjeni, nekateri pa preplašeni. Mora težkih pričakovanj je legala na učence in učitelje. Šola je zavojevalce doživljala že s prvimi njihovimi ukrepi:

– odlok št. 794 – uvedba rimskega fašističnega pozdrava v vse šole,

– vse listine, okrožnice, izkazi se morajo tiskati dvojezično – ital. slov.

– učenje italijanskega jezika,

– praznovanje italijanskih in fašističnih praznikov itd. itd.

7. julija 1941 so šolo zasedli italijanski vojaki – bataljon grenadirjev, pouk je bil skrajno okrnjen, prosti sta bili samo dve učilnici. Po odhodu italijanske vojske v začetku septembra 1943. je šolo zasedla nemška policija in jo šele v noči med 8. in 9. majem 1945 izpraznila. Tudi zadnje šolsko leto pod okupacijo je težilo šolarje in učitelje, saj je bila zatrta njihova osnovna dejavnost. Otroci so bili prikrajšani za štiri leta rednega pouka v tistem času, ko so najbolj sprejemljivi, da osvojijo znanje in obli-

Poslopje današnje o. š. Zvonka Runka ob Gasilski (okoli leta 1939)

kujejo svojo notranjost. Vojna in zavojevalci so jih iz njihovega mladega življenja iztrgali tudi vso lepoto otroških in na stotine prijetnih šolskih radosti. Pod stalnim pritiskom in strahom pred uniformiranimi in oboroženimi osebami, je zamrla njihova mladostna radoživost in že najmlajši šolarji so postali resni in odrasli. Leto 1945. jih je sprostito in globoko so zadihali. Pouku in svobodi je zato prisostvovala tako nepopisna in velika volja do učenja in tudi do vsega prsto-voljnega dela. Ničesar jim ni bilo odveč, vse so opravljali s pesmijo na ustih, tako učenci in njihovi predstojniki.

S posebno skrbjo pa so se učenci te šole in njihovi učitelji pripravljali na jesen leta 1958. Hoteli so 50. obletnico obstoja šole prav posebno praznovati. V svoj načrt priprav so vključili vse delovne organizacije šolskega okoliša, družbenopolitične organizacije in starše šolarjev. Praznovanje je v resnici bilo nadvse slovesno. S posebnim odobravanjem pa so ob praznovanju vsi prisotni sprejeli sklep o preimenovanju šole iz OSNOVNE ŠOLE V SPODNJI ŠIŠKI v OSNOVNO ŠOLO ZVONKA RUNKA. Od leta 1958 nosi ta šola ime tega neustrašnega borca, nekdanjega njegovega učenca, rojaka in narodnega junaka – ZVONKA RUNKA. V predverju šolskega poslopja so takrat odkrili njegov doprsni kip – delo kiparja Sta-

neta Keržiča in arhitekta Alberta Sušnika.

Na vogalu te šole, med Gasilsko in Stefanovo ulico, pa so hkrati odkrili tudi spominsko ploščo (zamisel in dar ZB NOV M. Majcen in H. Smrekar) dveh tovarišic. Oba sta zaradi gnusne izdaje padla pod streli okupatorja v bližini šole. (po osnutku arh. A. Sušnika). Besedilo na plošči jima je posvetil pisatelj Tone Seliskar.

V isti jeseni je do takrat nižja osnovna šola Sp. Šiška sprejela že nove oblike reformirane šole. Z novim učnim načrtom za šolsko leto 1958/59 je odprla vrata delu od tedaj že osemletne osnovne šole. Kolektiv šole je s pomočjo Sveta staršev pogumno sprejemal vedno bolj zahtevne naloge vzgoje in izobraževanja v osemletni šoli.

In mnogo let prej, predno je to staro poslopje dočakalo svojo osemdesetletnico obstoja, nam nove dozidave proti severni dvorišni strani dokazujejo nenehno težnjo in iskanje boljših oblik šolanja.

Mi pa zaželimo vsem učiteljem ob tem praznovanju mnogo vztrajnosti in trdnosti, a prijazne volje pri poučevanju in vzgoji, današnjim učencem te šole na Gasilski cesti 17, pa bi radi v njihova mlada srca vklesali resnico, ki jo je izrekel Lenin: »ZRNO ZNANOSTI ZADENE BOLJ KOT JEKLENO!«

Jožica Zoroja

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

O trpinčenem otroku

Pogosto v časopisih zasledimo članke o krutem ravnanju z otroki, zato bi tokrat osvetlili problem trpinčenega otroka s strokovnega vidika.

Trpinčenje otrok je obstajalo v vsej zgodovini človeštva, v določenem obsegu ga je človeška družba vedno dopuščala.

Oblike trpinčenja otrok so se med seboj razlikovale, razlogi pa so se spreminjali. Sprva so bili kulturni, kasneje verski, ekonomski, danes so predvsem vzgojni razlogi. Pojavu trpinčenja se je začelo posvečati več pozornosti šele v zadnjih 20 letih. Najpomembnejšo vlogo pri tem so odigrali zdravniki, sprva rentgenologi, kasneje tudi pediatri. Kmalu se jim je pridružilo še socialno delo in pravo.

Avtorji, ki se ukvarajo s problemom trpinčenega otroka ugotavljajo, da so trpinčenju najbolj izpostavljeni dojenčki ter majhni otroci tja do 4. leta. V tej starosti je delež fantov nekoliko večji kot deklic. Najbolj so izpostavljeni otroci, ki so zaradi nekaterih nenavadnih prirojenih ali pridobljenih značilnosti včasih lahko bolj primerni za to, da sprovcirajo fizično nasilje kot pa zdravi otroci. Bolj izpostavljeni so tudi nezakonski otroci, nedonošenčki, prizadeti otroci, dvojčki, otroci mater, ki so pogosto noseče in so bolj obremenjene. Ugotavlja se tudi, da je v večjih družinah trpinčen predvsem eden otrok. Ta »izbrani otrok« je najverjetneje tisti, ki je najtežje vodljiv in vzgojljiv, tisti, ki zahteva več strpnosti in potrpljenja staršev. Lahko pa je tisti, ki mu starši kaj zamerijo, npr. podobnost z osovraženim očetom ali materjo.

Trpinčenje otrok je pogosto ravnanje, ki nastane zaradi neke sprožilne okoliščine. Navadno gre za močno, pretirano reakcijo starša v nekem obdobju, ki je praviloma polno pritiskov in ki jo sproži otrokovo moteče in provokativno vedenje.

Možne so tako fizične kot psihične zlorabe otrok. Pogosto je zelo težko oceniti stopnjo zanemarjanja otroka. Zorbeno je dobro spoznavati in dlje časa spremljati razmere v družini preden lahko objektivno ocenimo duševno zanemarjanje ali krutost do otroka. Pomembno je, da pri trpinčenju ne gre za enkratno dejanje, temveč za značilen vzorec odnosov med otroci in starši. Če družina trpinčenega otroka ne bo prejela pomoči, obstaja velika verjetnost, da bodo otroci, ki v njej odrasčajo psihosocialno moteni in da bodo tudi sami trpinčili svoje otroke.

Trpinčijo običajno starši, ki so bili sami v otroštvu trpinčeni, ki so po značaju eksplozivni, imajo psihosocialne odklone, kot je npr. alkoholizem ali če so psihiatrični bolniki, če mora eden od staršev sam skrbeti za otroka, trpinčijo pogosto zelo mladi starši, ki nimajo dovolj znanja o otrokovih potrebah in značilnostih otrokovega vedenja, niti dovolj potrpljenja za vzgojo otrok.

Pri obravnavi staršev je zelo pomembno zmanjšati pritiske, obremenitve in strese v družini, izboljšati socialno situacijo družine, če je le-ta neugodna, zmanjšati obremenitve staršev v zvezi z nego in vzgojo glede na njihove zmogljivosti, kar praktično pomeni npr. urediti varstvo otroka v vrtcu, možnost oddaje otroka v kako ustanovo kot so zdravstvene kolonije za čas, ko je družinska kriza najbolj aktualna. Urediti držbeno denarno pomoč družini. Seznanjati starše s potrebami in zmognostmi njihovih otrok, zmanjšati družinske medsebojne konflikte staršev s terapevtskimi in svetovalnimi metodami.

Naše pravo z različnimi zakonskimi določili poskuša zaščititi otroka pred trpinčenjem. Tako skrbstvenemu organu nalaga možnosti izločitve otroka iz družine, ko je njegov zdrav razvoj v maticni družini ogrožen. Sodišče pa lahko odvzame na predlog skrbstvenega organa rodiljske pravice staršu, ki ne skrbi oz. hudo zanemarya svojega otroka, zlasti ko ugotavljamo popolno odsotnost starševskega čuta ali človečnosti oz. popolno brezbriznost za otrokove koristi.

Januša Rotovnik
Socialna delavka

Dragi bralci!

Če ste v vašem okolju zasledili primer trpinčenja otroka, nam pišite, saj bomo tako veliko hitreje in lažje reševali tovrstne probleme. Naš naslov je: ZDRAVSTVENI DOM LJUBLJANA-ŠIŠKA
Služba za zdravstveno varstvo otrok
Mentalno-higienski oddelk
Derečeva 5, Ljubljana ALI
UREDNIŠTVO »JAVNA TRIBUNA« – glasilo SZDL
Trg prekomorskih brigad 1, Ljubljana

PISMA BRALCEV

Ogorčenje stanovalcev zaradi ceste Pod hribom vse večje

Dne 28. julija 1988 je bila cesta zaprta pri Matjanovi poti. Zakaj prav pri tej poti? Na začetku ob Vodnikovi ne glede na znak »cesta nima izhoda«, vozniki tega znaka sploh ne upoštevajo. Vozijo do Matjanove poti, hrupno obračajo in vozijo zopet nazaj do Vodnikove. Jezni, ker so morali obračati, vozijo še bolj brezobzirno.

Na cesti v dolžini 850 m je samo 1 (edini) znak za največjo dovoljeno hitrost 40 km/h in to samo na začetku ob Vodnikovi. Čeprav je cesta stanovanjskega značaja (znak »dovoljeno za lokalni dovoz«) je postala tranzitna iz mesta za Koseze in Rožno dolino.

Niso nam znani razlogi (prometni ali drugačni), zakaj je cesta zaprta na sredini dolžine – zakaj ni kje drugje – ko vozniki znakov na tej cesti niso in jih tudi sedaj ne upoštevajo. Stanovalci smo vznemirjeni!

Promet je vse večji iz smeri Vodnikove. Le malo voznikov upošteva opozorilo, da je promet določen iz smeri mesta po Celovski oz. Derečevi in iz smeri Kosez po Šišenski (Delo od 13/7, str. 8).

Prometna in komunalna neurejenost ceste sta ob tako povečanem prometu še bolj očitni.

Zaradi daljše zapore Vodnikove – do 22. novembra – stanovalci zahtevamo:

– cesta Pod hribom naj bo ZAPRTA ZA VSE PROMET NA ZAČETKU VSTOPA PRI VODNIKOVNI CESTI, ker je iz te smeri največji promet in največ kršiteljev prometa. Poznavalci prometa pravijo, da bi morala biti cesta zaprta na začetku že takoj ob zaporu Vodnikove, – vstop in izstop za krajane tega območja naj bo iz Šišenske na ulice Za vasjo, Prelovčeva, Čepeljnikova in Pod hribom. Obremenjenost teh cest bo tako bolj porazdeljena. Na začetku teh cest je postaviti znak »cesta nima izhoda«.

Tako zaprta cesta voznikom ne bo dovoljevala izigravanja prometnih znakov.

Drugo kar stanovalce razburja je polivanje ceste z »lužino«. Na primer 9. avgusta ko je deževalo. Rezultat: lužina je odtekla, strošek velik, brez koristi in zopet je za stanovalce spodnjega dela ceste zaradi povečanega prahu.

Predlagamo da Svet z vso odgovornostjo razpravlja o neurejenosti prometa in prevzame tudi posledice, da takoj prične postopek za zaporo ceste na začetku pri Vodnikovi, odstranitvi zapore pri Matjanovi in končno, ureditev ceste pod pogoji, ki jih je Zbor krajanov predlagal že pred leti.

Ne zahtevamo ničesar kar ne bi bilo mogoče uresničiti, tudi z dobro voljo. Dovolj nam je sprenevedanja, naveličani smo govorjenja in obljub, ki se samo ponavljajo.

Končno pripominjamo, da imamo vso pravico zahtevati, da Svet KS čimprej morebitno odklonilno mnenje strokovno utemeljeno objavi v »Javni tribuni«.

ZKO LJUBLJANA-ŠIŠKA

Pester program kulturnih prireditev

Končalo se je letos zares lepo, tople in celo vroče poletje. Končali so se tudi prijetni počitniški dnevi. Vrnili smo se na svoje delo, v svoja domača okolja in že načrtujemo, kako čim uspešneje in polno preživeti čas do naslednjih poletnih počitnic. V kulturi pravimo temu obdobju nova sezona. Gledališča in druge kulturne ustanove odpirajo svoja vrata in vabijo z razpisni abonmajev in sporočili o ponudbi vse, ki želijo svoj vsakdan obogatiti tudi s kulturnim življenjem. Morda prav v tem vihravem, gospodarsko in politično neugodnem času še bolj rabimo »duhovno hrano«, čeprav tudi ta postaja žal draga in manj dosegljiva.

V tem mesecu so začela s svojo dejavnostjo tudi ljubiteljska kulturno umetniška društva in skupine – amaterska, kot jim v poplavi rabe tujk tudi pravimo. Začele so se vaje gledaliških skupin, pevskih zborov, godb na pihala, plesnih, lutkovnih, folklornih, tamburaških, likovnih in drugih umetniških skupin v naši občini. Naši ljubiteljski kulturni delavci so pripravili bogate, peestre programe za sezono 1988/89, seveda z ozirom na prostorske, kadrovske in finančne možnosti v okolju, kjer delujejo. Tako kot v minulih sezonah tudi v tej novi pripravljajo nove gledališke igre, pevске in instrumentalne koncerte, folklorne ali druge prireditve v Tacnu, Medvodah, Smedniku, Sori, Pirničah, Gameljnah, Vižmarjih-Brodu. Kulturno umetniška društva in skupine predvidevajo s svojimi programi tudi gostovanja v drugih občinah Ljubljane in po možnosti po Sloveniji in v zamejstvu. Menimo, da je poslanstvo ljubiteljske kulture, da poleg poklicnih kulturnih delavcev omogoči čim več kulturnih prireditev zlasti v okoljih, kjer so ustrezne dvorane in želja krajanov po kulturnih dogodkih.

V Šiški imamo kulturne domove s primernimi odri v Medvodah, Sori, Smedniku, Pirničah, nekoliko slabši so pogoji za gledališke predstave v Tacnu. Veliki in dovolj dobro ure-

jeni sta dvorani v Šentvidu in Vodnicah, kjer pa žal, kljub temu, da sta to velika kraja, z velikim številom prebivalcev, ni nikakršnega kulturnega življenja v samem kraju. Občasno sicer »pripeljemo« kakšno kulturno prireditev, pa je žal odziv krajanov zelo majhen. Menimo, da zaradi kulturne pasivnosti ljudi, vsaj v smislu ljubiteljske kulturne dejavnosti, počasi ugaša pripravljenost ljudi, da bi si ogledali vsaj tiste redke prireditve, ki v kraju gostujejo. Ob tem je pa velika želja krajanov Gameljn-Rašice, kjer deluje že 11. sezono kvaliteten mešani pevski zbor, da dobijo finančna sredstva za ureditev dvorane v domu KS, da bi lahko razvili tudi druge kulturne dejavnosti. Podobno je v KS Bukovica-Šinkov turn in v KS Senica, kjer je pripravljenost občanov za aktivno kulturno delovanje dokaj velika. Ob tem je treba omeniti edino godbo na pihala, ki deluje v krajevni skupnosti in to je Godbeno društvo Vodice, ki je letos prejelo bronasto priznanje na tekmo vanju pihalnih orkestrrov Slovenije. Prav bi bilo, da krajevna samouprava in družbenopolitične organizacije v Vodnicah pomagajo, da bo trud in prizadevnost godbenikov in njihovega požrtvovalnega dirigenta poslej bolj cenjena in upoštevana.

O vsakem kulturno umetniškem društvu in skupini, ki deluje v naši Šiški bi morali izreči obilo pohvalnih besed. V tej sezoni jih bomo v posameznih številkah podrobneje predstavili. Želimo lahko samo, da bi bila dejavnost vseh v letošnji sezoni kar najbolj uspešna, predvsem pa, da bi se v amatersko kulturo vključilo večje število mladih in starejših krajanov, ki imajo smisel za gledališko igro, petje, muziciranje, ples ali kaj drugega. Starejši, zagnani in ljubiteljski kulturi predani krajanji bodo z leti morda odnehali, na mladih je, da nadaljujejo njihovo delo. Dijaki, študentje, mladi intelektualci in delavci, vključite se v delo našega kulturno umetniškega društva čimprej. Naj v tem zapisu še potožimo, da

v velikih prizadevanjih za aktivno ljubiteljsko kulturo povsem izpada predel krajevni skupnosti v mestnem področju Šiške. Tu zares žal razen v KS Zg. Šiška ob Vodnikovi, ni niti ene primerne dvorane. V kratkem pa bo dokončno urejena ob dvoranci Pri kamniti mizi v sami Vodnikovi hiši še podstrešna dvorana, kjer bo dovolj možnosti za vrsto kulturnih dejavnosti tudi za občane krajevni skupnosti od Milana Majcna pa vse do Šentvida. Prosimo vodstva krajevni skupnosti, kjer gotovo delujejo komisije za kulturo, da vzpodbudite vaše krajane, da osnujejo tako dramsko, recitacijsko, instrumentalno, pevsko in drugo skupino. Prostor za vaje bi bil zagotovljen v prostorih KS, dvorano za nastope pa bi nudili v Vodnikovi domačiji, ki naj postane resnični center kulturnega življenja občanov vse Šiške in ostale Ljubljane. V Vodnikovi domačiji lahko dobe prostor občani tu-

di za razna družabna klubska srečanja.

Na koncu še poziv mladim kulturnikom in njihovim mentorjem v šolskih kulturnih društvih osnovnih in srednjih šol Šiške. Naj postane kulturno življenje v vaši šoli tako, da bo pritegnilo slehernega učenca. Išči mo oblike kulturnega izraza, ki je blizu mladim. Opuščajmo stereotipne proslave z vedno ponavljajočimi recitali. Naj našo bogato pocižjo spremlja glasba, ples in vse kar pomeni nov pristop h kulturnemu, umetniškemu izrazu, ki zadovoljuje mlade. Ne pozabimo na lutke, ki na tako neposreden način govorijo mladim in starejšim. Naj ne bi bilo šole, kjer ni lutkovne, plesne, instrumentalne skupine ob šolskem pevskem zboru.

Zelimo, da bi bila nova sezona našega kulturnega življenja v vseh predelih Šiške čim bolj pestra, s kvalitetnimi predstavami in koncerti vseh vrst.

Majda Lenič

Po knjigi Davida Tasiča »Trupla z golega otoka« izšel novi bestseller »Ljubljanski proces«

Neposredno po končanem (?) »procesu proti četverici« pred ljubljanskim vojaškim sodiščem, bo pri zasebni založbi »Emonica« iz Šiške izšla knjiga »LJUBLJANSKI PROCES«. Knjiga bo tiskana v srbohrvaščini, ker mladi založnik Dušan Cunkaj računa, da jo bo prodajal po vsej Jugoslaviji. V prvem delu knjige bo kratki zgodovinski pregled o političnih procesih ter krajša teoretična analiza kaj politični proces sploh je. V drugem delu knjige bo kronologija ljubljanskega procesa z izjavami Odbora za varstvo človekovih pravic, v tretjem delu knjige pa bodo razmišljanja znanih ljudi o omenjenem procesu in o posledicah, ki jih proces utegne povzročiti. Knjiga bo opremljena s fotografijami, na katerih se boste lahko prepoznali, če ste seveda sodelovali na protestnih shodih pred Vojaškim sodiščem na Roški cesti v Ljubljani.

Knjigo LJUBLJANSKI PROCES lahko naročite po tel. št. 558-973, plačali pa jo boste po povzetju.

Emonica, Poštni poredal 25, 61117 Ljubljana